

Knud Rasmussens tale ved processen i Haag 1932

Indledning ved Regitze Margrethe Søby

Den 5. april 1933 blev en mærkedag i Grønlands historie. På denne dag blev den for Danmark og Grønland så betydningsfulde dom afsagt af den internationale domstol i Haag, der klart og utvetydigt bekræftede, at Danmark havde suveræniteten over hele Grønland. Dette fandt sted for halvtreds år siden.

Forhistorien til denne begivenhed er i korthed følgende:

Ifølge traktat havde norske statsborgere ret til at drive fangst, oprette radiostationer og udføre videnskabeligt arbejde i en del af Østgrønland (traktaten af 28. juli 1924). På egen hånd okkuperede imidlertid to norske fangstmænd strækningen 71°–75° i juni 1931 og hejste det norske flag. Derved ville de markere, at området nu tilhørte Norge. I begyndelsen var regeringen i Norge ikke videre begejstret for det skete; men drevet frem af en ophidset opinion tiltrådte den til sidst okkupationen og støttede kravet.

Danmark reagerede ved at erklære det skete for brud på det fredelige forhold mellem de to lande og indankede sagen for den permanente internationale domstol i Haag. Der gik nu længere tid med

at forberede sagen, og mens det stod på, foretog norske fangstfolk en ny okkupation, denne gang af landområderne 60°–63°. Denne okkupation blev også indbragt for domstolen.

Det var nu striden om ejendomsretten til Østgrønland, det gjaldt. Man kunne klart se den fare, som lå i, at ubeboede strækninger på Grønlands østkyst blev prisgivet fremmede fangstmænd, således at grønlænderne blev berøvet deres udvidelsesmuligheder. Selvom der i disse år var ved at udvikle sig et rigt fiskeri langs Grønlands vestkyst, var en stor del af befolkningen stadig afhængig af fangererhvervet. Et stigende folketal burde derfor have mulighed for at flytte til de ubeboede områder af Østgrønland.

I Haag fungerede Knud Rasmussen som den danske regerings rådgiver under den internationale retssag mellem Danmark og Norge. Som tilkaldt sagskyndig ved proceduren optrådte han først og fremmest som grønlændernes talsmand.

Om denne begivenhed skriver Niels Fenger i sin bog »Knud Rasmussen. Grønlands Alladin« (1979): »Nu var det

franske sprog aldrig hans stærke side, men så meget forstod han alligevel af den meget ærefulde introduktion, han fik forud for sin tale, at der var skabt dyb respekt om hans person og hans meninger. Han klarede da også skærene så enkelt og ligetil, at alle måtte bøje sig for hans redelige tankegang. Nogen taktik havde han slet ikke lagt, for i den tale, som blev læst op af højesteretssagfører Steglich-Petersen, var det kun grønlanderens Knud Rasmussens røst, man hørte.«

Knud Rasmussen gav sine meninger til kende på en måde, der også blev respekteret af modstanderne. Herom vidner docent Adolph Hoel's og professor A. W. Brøgger's ord ved Knud Rasmussens død:

»Knud Rasmussen var et usædvanligt charmerende og elskværdigt Menneske, der altid forstod og respekterede andres Meninger, – ogsaa naar de vare modsat hans Egne. Det gav sig Udtryk under Grønlandsstriden, da han overhovedet ikke udtalte sig til Aviserne. Der kom aldrig et bittert Ord fra ham mod Nordmændene.« (Johannes Vejlager: Knud Rasmussen. En Bog om et daadrigt Liv. Kjøbenhavn 1934).

Professor A. W. Brøgger fra Oslo har et andet sted skrevet: »Et Venskab gennem mange Aar bandt os stærkt sammen. Det stod sin Prøve i Grønlands-sagen, i hvilken vi stod imod hinanden saa stejlt som to Mennesker kan det. ---. Mit sidste Møde med ham var i Flyvemaskinen fra Amsterdam Dagen efter Dommen i Haag. Han respekterede

min Harme og Forfærdelse, saaledes som jeg respekterede hans Tilfredshed. Hans sidste Hilsen var ridderlig og ren, som han selv var det gennem hele sit Liv. ---. Han var et af de oprindeligste, frodigste Mennesker, jeg har kendt ---.« (Johannes Vejlager).

Knud Rasmussens ord ved processen i Haag gjorde et dybt indtryk. Som bekendt vandt Danmark sagen mod nordmændene, og stormagterne anerkendte Danmarks overhøjhed over Østgrønland.

Knud Rasmussen glædede sig meget på grønlandernes vegne over det gode resultat. Det fremgår tydeligt af den tale, han kort tid efter holdt i Det grønlandske Selskab i anledning af Haagdommen:

»Vi har vel ogsaa lov til – ihukommende alle de Erklæringer, der er indgaaet til Domstolen fra de grønlandske Raad i Vestgrønland og fra Fangere i Østgrønland – til vor Glæde over Sejren at føje Bevidstheden om Enighed og Samfølelse med hele den grønlandske Befolkning, der har vist, at den stod fast og enig bag det danske Styre, det danske Styre i Grønland, der kun kan løse de store Opgaver, der venter, naar Grønland styres som eet Land under fuldt Ansvar og Suverænitet. ---

Grønland er for en Grønlander eet og kun eet Land. Her er ingen Plads for splittede Synspunkter saa lidt som for splittede Landsdele under forskellige Magters Suverænitet.« (Det grønlandske Selskabs Aarskrift, Kjøbenhavn 1932–33).

Knud Rasmussens tale ved processen i Haag, der her skal gengives, er skrevet på maskine og ligger på Det kongelige Bibliotek i København i:

Knud Rasmussen Arkivet 5¹¹
Manuskripter
Diverse mindre mss.

Knud Rasmussens tale

Med hvilken ret står jeg her?

Ikke for at tale om mig selv; men for at vise min tilknytning til den grønlandske befolkning vil jeg gerne have lov til at begynde med at nævne, at jeg føler mig som stående grønlænderne meget nær. Først og fremmest fordi jeg selv er født i Grønland af en mor, der var af grønlandsk afstamning, fordi jeg talte grønlandsk som barn lige så tidligt, som jeg kunne tale dansk i mit hjem, og fordi grønlænderne under hele min opvækst som dreng var mine venner og legekammerater. Siden da jeg blev voksen, kom hele mit arbejde til at ligge i Grønland, hvor mit speciale blev eskimoernes intellektuelle kultur, og et arbejde med dette emne i over 30 år kan vel give nogen forudsætning for bedømmelsen af den grønlandske mentalitet.

Mine rejser i Grønland begyndte i 1902 og har vedvaret siden da med undtagelse af en enkelt ekspedition, hvor jeg besøgte alle eskimoiske bopladser i Canada og Alaska. Jeg har således ikke blot fulgt på aller første hånd hele den store udvikling, der er foregået i Grønland gennem dygtigt og målbevidst arbejde af danske gennem den sidste menneskealder; men jeg har også, som nævnt, haft lejlighed til at besøge eskimoer, der dels endnu befandt sig på det

primitive stadium, upåvirkede af den hvide mands kultur, dels i lande hvor civilisationsmetoderne byggede på andre principper.

(Dette sidste har blandt andet givet anledning til mit af det norske advokatur så efterspurgte foredrag for den danske rigsdag, hvor jeg gør rede for alt det, der er anderledes hos fremmede, og hvor jeg åbent erkender, at vi herfra kan søge nye impulser, hvilket dog langt fra er ensbetydende med, at min overbevisning ikke skulle være den, at vi har bi-bragt den grønlandske befolkning en langt dybere kultur end amerikanerne Alaskas befolkning.)

Jeg derimod er ikke blot knyttet til det grønlandske folk gennem blodets bånd; men jeg har lige fra min barndom uafbrudt bevaret forbindelsen. Vi taler det samme sprog. Vi har som jægere og som rejsende de samme færdigheder og interesser, og derfor betragtes jeg under alle forhold som en af deres egne. Jeg ville derfor ikke fylde den plads, jeg er sat på, hvis jeg ikke ville benytte en lejlighed som denne til at forsvare alle disse mine gamle venner fra barndomsårene, alle disse mine kammerater fra ekspeditionerne, mod de beskyldninger, der er rettet imod dem af mænd, der aldrig nogen sinde har talt med en grøn-

lænder. Over for denne kendsgerning bestrider jeg det faktum, at jeg ikke blot gennem mange år personligt har kendt hver eneste underskriver af de erklæringer, der er tale om; men jeg er dertil gennem mine rejser personligt bekendt med alle voksne grønlændere både i det aller nordligste Grønland, hele vestkysten ned og den beboede del af Østgrønland.

I vinterhuse og i teltejre har jeg lært at kende den menige mand, hans tankegang og hans følelser, og når jeg begynder med at hævde den værdi, det har, også at lære den jævne mands, ja hele den indfødte befolknings ønsker at kende gennem deres valgte tillidsmænd, så ved jeg, at det vil vinde genklang i norske øren, idet der i det norske af professor A. W. Brøgger i »Tidens Tegn« for 3. december 1932 under en omtale af domstolen her med de nationale dommere ad Haag gør opmærksom på, at dette skete ud fra den sikkert meget værdifulde betragtning, at jus er ikke bare bogstaver, men også et folks historie og dets mentalitet.

Det er netop denne betragtning, som grønlænderne i al beskedenhed har gjort gældende, idet de ønskede, at de høje dommere her også skulle høre deres egne ord, deres egne tanker, deres egen opfattelse og derfor sendte de af egen drift og uden opfordring deres erklæringer og protester til den danske regering.

Men jeg tillader mig at spørge, om det er stemmende med almindelige retssynspunkter, at man forhåndsvis forsøger at reducere afgørende udtalelser fra et helt folks repræsentanter i et

bestemt spørgsmål, blot fordi det således fremførte ikke er behageligt eller tjenligt for ens interesser?

Gennem mine samtaler med mænd i Grønland har jeg et meget stærkt indtryk af, i hvor høj grad man her ikke blot er optaget af dagen i dag, men også af erhvervsforholdene, således som disse i fremtiden må komme til at forme sig, ikke blot for dem selv og deres børn, men også for de generationer, der skal komme. Under disse meningsudvekslinger har jeg meget ofte mødt bekymring for virkningerne af de norske fangstekspeditioner på østkysten, hvor masseslagterierne netop foregår ved sælernes ynglepladser og netop går ud over de sæler, som har den aller største betydning for grønlænderne, nemlig grønlandssæl og klapmyds. Er det så ikke naturligt, at denne bekymring for følgerne heraf kommer til orde på et tidspunkt, hvor nordmænd ikke længere vil nøjes med at jage på deres gamle fangstpladser uden for territorialgrænsen, men nu også vil tvinge sig adgang til en del af Grønland med krav på, at dette område kommer under norsk suverænitet?

Det har altid været en almindelig grønlandsk opfattelse, at Grønland, som de selv kalder *Kalâtdlit* eller *Inuit nunât*, ikke blot er deres boplads eller deres fangstdistrikt, men hele Grønland. Dette er grønlændernes land, deres eget land, som Danmark forvalter for dem, således at Danmark vel er moderlandet; men at det arbejde, der gøres for Grønland, i første række gøres for grønlændernes eges skyld. Kan man da forbavses over, at Nordgrønlands landsråd

som modsætning til dette norske krav om at tage land i Grønland fremhæver den danske uegennytte, således som udtrykt i protesten af 19. juni 1932: »I Danmark har ansvarlige statsmænd udtalt, at den danske statskasse giver afkald på at have et økonomisk overskud fra Grønland, og dette synspunkt er lovfæstet. Derfor kan det ikke undre, at det er det grønlandske folks urokkelige ønske, at dets fremtidige udvikling må blive under Danmarks styrelse og endvidere, at Danmark må blive tilkendt en ubeskåret højhedsret over hele Grønland.«

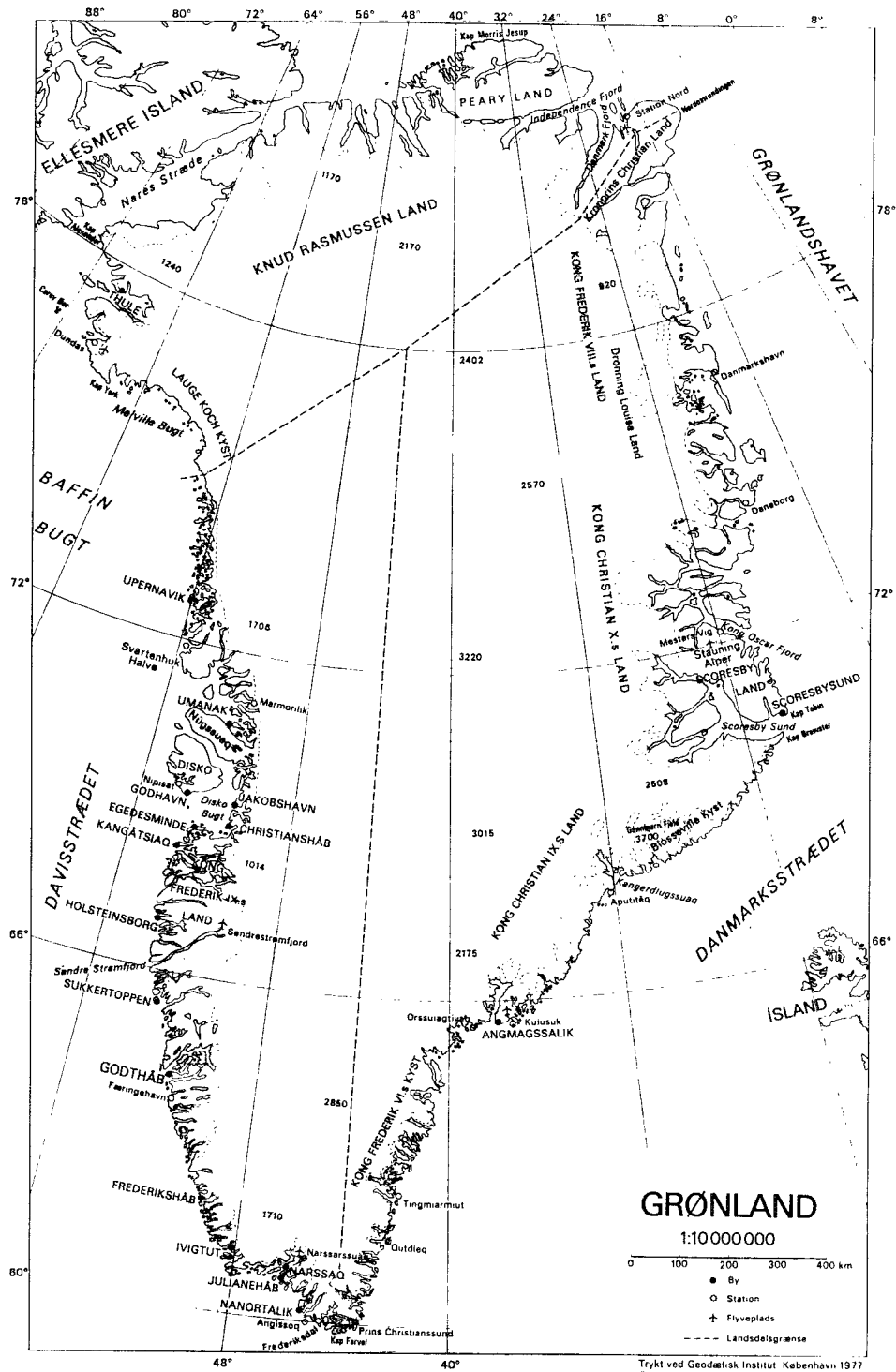
Denne tillidserklæring står i et skærende modsætningsforhold til alle de norske beskyldninger for dansk styres uduelighed og er dog et sandfærdigt udtryk for den menige mands ønsker og forhåbninger i Grønland. Og når den menige mands talerør – landsrådet – har ønsket at få disse udtalelser frem for denne høje domstol, der skal afgøre sagen, så sker dette ud fra en viden om, at civiliserede nationer i afgørelsen af sager som den foreliggende altid er lydhor for den indfødte befolknings håb og ønsker.

Der er i den danske replik, pag. . . indgående talt om landsråd og kommuneråd. For imidlertid at gøre det billede helt, som jeg her ønsker at skabe, skal

ganske kort følgende endnu engang fastslås: I mange år har grønlænderne nu, siden 60'erne af forrige århundrede, dengang gennem forstanderskaber og nu gennem kommunerådene og sysselrådene, deltaget aktivt i arbejdet med deres lands styrelse. De har år for år dygtiggjort sig hertil, erhvervet sig en reel og moden erfaring vedrørende forståelse af grønlandsk politiske spørgsmål, ganske særlig da, når talen falder på deres egen velbekendte verden, det der for dem er grundlaget for al deres eksistens, deres erhvervsforhold.

Og grønlænderne har i disse råd vist sig i besiddelse af en medfødt veltalenhed og evne til præcist og uden sidespring at ramme netop det, der for dem står som kernen i det spørgsmål, der i ethvert øjeblik ligger for dem til bedømmelse.

Ud fra kendskab til den grønlandske psyke kan der derfor ikke stærkt nok protesteres mod urimeligheden af alle de norske beskyldninger for uselvstændighed. Grønlænderne er så langt fra at være de danske embedsmænds nikkedukker, at de tværtimod ved forskellige lejligheder bestemt er gået mod den opfattelse, der hævdedes af regeringen i København.

Reproduceret med Geodætisk Instituts tilladelse.

Trykt ved Geodætisk Institut København 1977
211 Copyright